

Заняткі шостыя

Занятие шестое

Сямёра ў дарозе

І большыя, і меншыя любяць больш вандраваць, чым сядзець. Толькі й гутаркі той, што пра новы маршрут:

- Бяром Берасьцейскі кірунак.
- На Белавескую пушчу?
- Колькі гэта ад Берасьця?
- Кілямэтраў семдзсят, пэўна.
- А сам запаведнік — вялікі?
- Зараз скажу! Шэсьцьдзсят пяць кілямэтраў з поўначы на поўдзень і трыццаць з захаду на ўсход.
- Ну й што там зубры сыерагуць, акром сваёй волі?
- Дрэвы, гадоў на паўтысячы векам.

Лад мовы

Лічэбнік (Числительное)

Лічэбнік (числительное) — часть речи, обозначает число, количество. Делятся на:

— *колькасныя (количественные)* и *парадкавыя (порядковые)*:

	колькасныя	парадкавыя
1	адзі́н	пе́ршы
2	два	другі́
3	тры	трэ́йці
4	чаты́ры	чацьве́рты
5	пяць	пя́ты
6	шэ́сьць	шо́сты
7	сем	се́мы
8	во́сем	во́сьмы
9	дзе́вяць	дзяв́ыты
10	дзе́сяць	дзя́сяты
11	адзі́на <u>ццаць</u>	адзі́на <u>цц</u> аты
12	двана <u>ццаць</u>	двана <u>цц</u> аты
13	трына <u>ццаць</u>	трына <u>цц</u> аты
14	чаты́рна <u>ццаць</u>	чаты́рна <u>цц</u> аты
15	пятна <u>ццаць</u>	пятна <u>цц</u> аты
16	шасна <u>ццаць</u>	шасна <u>цц</u> аты
17	сямна <u>ццаць</u>	сямна <u>цц</u> аты
18	васямна <u>ццаць</u>	васямна <u>цц</u> аты
19	дзевятна <u>ццаць</u>	дзевятна <u>цц</u> аты
20	два <u>ццаць</u>	два <u>цц</u> а́ты

	колькасныя	парадкавыя
10	дзе́сяць	дзя́сяты
20	два <u>ццаць</u>	два <u>цц</u> а́ты
30	тры <u>ццаць</u>	тры <u>цц</u> а́ты
40	со́рак	сарака́вы
50	пяцьдзе́сят	пяці́дзе́сяты
60	шэ́сьцьдзе́сят	шасці́дзе́сяты
70	се́мдзе́сят	сямі́дзе́сяты
80	во́семдзе́сят	васьмі́дзе́сяты
90	дзе́вяно́ста	дзевяно́сты
100	сто	соты
200	дзвё́сьце	двухсо́ты
300	трыста́	трохсо́ты
400	чаты́рыста́	чатырохсо́ты
500	пяцьсо́т	пяці́со́ты
600	шэ́сьцьсо́т	шасці́со́ты
700	сямсо́т	сямі́со́ты
800	васямсо́т	васьмі́со́ты
900	дзевя́цьсо́т	дзевяці́со́ты
1000	ты́сяча	ты́сячны
5000	пя́ць ты́сяч	пяці́ты́сячны

— *няпэўна-колькасныя (неопределенно-количественные)*: **мноства** (множество), **сьці́жма** (несметное количество), **безьлі́ч** (неисчислимое множество), **некалькі** (несколько), **а** (в значении неисчислимого количества: **людзей а людзей**);

— *зборныя (собираательные)*: **абое**, **абодва**, **абедзьве**, **двое**, **трое**, **чацьве́ра**, **пяце́ра**, **сяме́ра**, **васьме́ра**, **дзевяце́ра** абозначаюць количество предметов как одно целое; употребляются с существительными во множественном числе и чаще всего образуются при помощи суффикса **-ёр-**: **сяме́ра качанят**, **шасці́ёра кампутараў**, **НО! двое дзвьярэй**, **двое шкарпэтак**;

— *дробавыя (дробные): чвэрць ($\frac{1}{4}$), адна трэйця ($\frac{1}{3}$), траціна ($\frac{1}{3}$), паўтраця ($2\frac{1}{2}$), паўтраці ($2\frac{1}{2}$), паўчварта ($3\frac{1}{2}$), паўчварты ($3\frac{1}{2}$), пяць восьмых ($\frac{5}{8}$), дзве цэлыя (2.0) и подобные. С дробными числительными паўтара ($1\frac{1}{2}$), паўтары ($1\frac{1}{2}$) существительные употребляются в родительном падеже единственного числа: *паўтары* вярсты, *паўтара* кіляграму.*

1 *тысяча*
2, 3, 4 *тысячы*
5, 6, 10, ... *тысяч*

1 *мільён*
2, 3, 4 *мільёны*
5, 6, 10, ... *мільёнаў*

1 *мільярд*
2, 3, 4, *мільярд*
5, 6, 10, ... *мільярдаў*

1296 — тысяча дзевяцьсот дзевяноста шосты
1588 — тысяча пяцьсот восемдзесят восьмы
1918 — тысяча дзевяцьсот васьмнаццаты
1990 — тысяча дзевяцьсот дзевяносты

Націскавыя асаблівасці ў некаторых лічэбніках (Особенности ударения в некоторых числительных)

- числительные от **11** до **19**: во всех падежах выделяется **-на-**: *чатырна*ццаць, *васямна*ццаць;
- числительное **50**: в именительном падеже ударение на последнем слоге: *пяцьдзеся*т, а во всех остальных падежах — на втором: *п*яцідзесяці;
- числительные **60**, **70**, **80**: в именительном и винительном падежах выделяется первый слог: *шэ*сцьдзесят, *се*мдзесят, *во*семдзесят.

Практыкуйцеся

1. Прачытайце сказы, звярніце ўвагу на націск (Прочитайте предложения, обратите внимание на ударение).

Ягонай сястры йдзе 11-ты, а брату — 14-ты год.
Які нумар ягонай кватэры? 64?
Дачцэ хутка будзе 18 гадоў.
Да возера засталася 50 кілямэтраў.
Усяго навучэнцаў было 114 чалавек.
Праз 8 дзён скончыцца адпачынак.
Дарога зойме ўсяго 4 гадзіны.
У атрадзе 20 хлапцоў і 3 дзяўчыны.
Аднаго разу я ездзіў на мора.
Мой брат быў на моры два разы.
А мае сябры ездзілі на мора шмат разоў.

2. Адкажыце на пытанні (Ответьте на вопросы).

Які год вашага нараджэння?
Колькі вам гадоў?
Які год нараджэння вашай жонкі (вашага мужа)?
Колькі гадоў вашай жонцы (вашаму мужу)?
Які год нараджэння ваших бацькоў?
Каторы цяпер ідзе год?
Які нумар вашага дому?
На колькі паверхаў ваш дом?

Які нумар вашае кватэры?
 У якой клясе вучыцца ваша дзіця?
 Колькі маеце дзяцей?
 Колькі гадоў вашаму дзіцяці?
 Якая ў вас заробная плата (стыпендыя)?
 Колькі грошай маеце на месяц?
 Колькі каштуе праезд на мэтро?
 Колькі грошай плаціце за кватэру?

3. Скажыце, хто колькі жыве (Скажыце, хто сколько живёт).

Шчупак жыве 270 гадоў.   Крумкач жыве 140 гадоў.
 Карп жыве 150 гадоў.   Слонь жыве 70 гадоў.
 Сом жыве 100 гадоў.   Кіт жыве 50 гадоў.

Лад мовы

Скланеньне лічэбнікаў (Склонение числительных)

	1	2	3	4	5
Н.	адзін	два (м.р. і н.р.), дзьве (ж.р.)	тры	чатыры	пяць
Р.	аднаго	двух, дзвюх	трох	чатырох	пяці
Д.	аднаму	двум, дзвюм	тром	чатыром	пяці
В. адуш. неадуш.	аднаго адзін	двух, дзвюх два, дзве	трох тры	чатырох чатыры	пяць
Т.	адным	двума, дзвюма	трыма	чатырма	пяццю
М.	пры адным	пры двух, пры дзвюх	пры трох	пры чатырох	пры пяці

При склонении сложных и составных числительных изменяются все части.

	200	900	376
Н.	дзве-сьце	дзесяць-сот	трыста семдзсят шэсьць
Р.	двух-сот	дзесяці-сот	трохсот сямідзесяці шасьці
Д.	двум-стам	дзесяці-стам	тромстам сямідзесяці шасьці
В.	дзве-сьце	дзесяць-сот	трыста семдзсят шэсьць
Т.	двума-стамі	дзесяццю-стамі	трымастамі сямюдзесяццю шасьцю
М.	пры двух-стах	пры дзесяці-стах	пры трохстах сямідзесяці шасьці

1) Числительное **дзвесьце** в именительном и винительном падежах имеет форму женского рода, а в остальных — мужского.

2) Числительные **5, 9...20, 30** в творительном падеже имеют удлинённое **ц**: **пяццю, дзесяццю, васямнаццаццю, дваццаццю, трыццаццю**.

Числительные **абодва** (оба), **абедзьве** (обе) во всех падежах сохраняют отличия рода.

	мужчынскі род	жаночы род
Н.	абодва хлопцы	абедзьве дзяўчыны
Р.	абодвух хлопцоў	абедзьвюх дзяўчын
Д.	абодвум хлопцам	абедзьвюм дзяўчынам
В.	абодвух хлопцоў	абедзьвюх дзяўчын
Т.	абодвума хлопцамі	абедзьвюма дзяўчынамі
М.	пры абодвух хлопцах	пры абедзьвюх дзяўчынах

Асобныя заўвагі да лічэбнікаў (Некоторые особенности числительных)

I. Числительные: **паўтара** (для м.р., н.р.), **паўтары** (для ж.р.) не склоняются.

II. Порядковые числительные **першы, трэйцяга** изменяются как прилагательные: **першы новы дом, першага новага дому, першаму новаму дому.**

III. Числительные **двое, трое, абое** согласуются с существительными, склоняются как местоимения множественного числа: **мае двое дзяцей, тваіх траіх дзяцей, з сваімі абаймі дзецьмі. Яны прыехалі на мора з чатырма дзецьмі, а іхныя суседзі – з трыма.**

IV. Числительные **сорок, сто, дзевяноста** во всех падежах имеют одинаковую форму: **сарака турыстам, пры ста вучнях, зь дзевяноста пасажырамі.**

V. В разговорной практике, ради экономии языковых средств, сложные количественные числительные **200, 300 ... 900**, как правило, не изменяются: **фірма зь дзвесьце работнікамі.**

VI. Собираательные числительные во всех падежах, кроме именительного, имеют такие же окончания, как прилагательные во множественном числе (см. Занятие 3): **дваіх блізкіх людзей.**

VII. Дробные числительные являются составными: первая часть — это количественное числительное, а вторая часть — порядковое ($\frac{2}{3}$ = **дзве трэйція**).

если первая часть	→	2, 3, 4	5, 6, 10, ...
то вторая часть	→	употребляется в И.п., мн.ч.	употребляется в Р.п., мн.ч.
		дзве пятыя (Н., мн.л.)	шэсьць пятых (Р., мн.л.)
		тры дзявятыя (Н., мн.л.)	сем дзявятых (Р., мн.л.)
		чатыры сёмыя (Н., мн.л.)	пяць сёмых (Р., мн.л.)

Заметьте, что в русском языке вторая часть всегда употребляется в родительном падеже.

VIII. С числительными **два, тры, чатыры, абодва, абедзве** существительные употребляются в форме именительного падежа множественного числа: **два першыя дамы, чатыры чыстыя аркушы паперы.**

IX.

	некалькі (несколько)	гэтулькі (столько)	колькі (сколько)	шмат, многа (много)
Н.	некалькі рублёў	гэтулькі грошай		
Р.	некалькіх рублёў	гэтулькіх грошай		
Д.	некалькім рублям	гэтулькім грашам		
В.	некалькі рублёў	гэтулькі грошай		
Т.	некалькімі рублямі	гэтулькімі грашыма		
М.	пры некалькіх рублях	пры гэтулькіх грашах (-ох)	колькі	шмат, многа

X. Числительные **двойчы** (дважды), **тройчы** (трижды) — это производные от числительных 2, 3: **шпацырую двойчы на дзень, давядаюся да бацькоў тройчы на месяц.**

XI. Числительные могут иметь значение приблизительности. Но поскольку слово **прыблізна** (приблизительно) для белорусского языка нехарактерно, обычно говорят так: **Яму гадоў нешта з**

трыццаць (Ему около тридцати лет). **Прынеслі з кош яблыкаў** (Принесли где-то корзину яблок).
Узяў даляраў колькі (Взял несколько долларов).

Практыкуйцеся

4. Прачытайце лічэбнікі як парадкавыя (Прочитайте числительные как порядковые).

Ён сядзіць на	17 радзе.	(Он сидит в 17-ом ряду)
Не пашэнціла	4 гульцу.	(Не повезло 4-ому игроку)
Спыніўся на	61 старонцы.	(Остановился на 61-ой странице)
Рыхтуюся да	1 іспыту.	(Готовлюсь к 1-ому экзамену)
Працавалі да	11 гадзіны.	(Работали до 11-ого часа)

5. Утварыце множны лік ад назоўнікаў і разам зь лічэбнікамі пастаўце ў родным склоне (Образуйте множественное число существительных и вместе с числительными поставьте в родительном падеже).

Узор: 2 + мэтар → двух мэтраў, 1 + літар → аднаго літру.

5	дрэва
3	сябра
6	чалавек
2	дзверы
абодва	дзяўчына
2	сяброўка
101	далмацінец
3	сабака
4	кампутар
абодва	летапісец
9	жыццё
14	праграма
8	спадарожнік
2	кацяня

6. Лічэбнік дапасуйце да назоўнікаў (Числительное согласуйте с существительным).

Абодва	братоў ведаюць
	сынам падаруюць
	майстроў шануюць
	вучнямі задаволены
	(пра) суайчыньнікаў шчыры ўспамін

7. Прачытайце лічэбнікі як мае быць (Правильно прочитайте числительные).

Сустрэліся за 1.5 кілямэтру ад станцыі.
У цеста трэба пакласьці $\frac{2}{3}$ шклянкі цукру.
Прыйшлі 1.5 гадзінамі пазьней.
Прыедзе праз 1.5 гадзіны.
Гэтым 2 дарогам не сысьціся.
Маю 1.5 слоіка варэньня.

Кавалак кужалю на 2½ мэтру.
Да дому засталася 3½ кілямэтру.

8. Прачытайце лічэбнікі ў творным склоне (Прочитайте числительные в творительном падеже).

3 гэтымі	5 карткамі
	9 кубкамі
	20 удзельнікамі
	30 нумарамі
	2 лыжкамі
	8 байцамі
	14.5 кіляграмамі
	3 падручнікамі
	12 фламастэрамі
	1.5 хвілінамі
	47 кілямэтрамі

9. Раскрыйце дужкі і скажыце як мае быць (Раскройте скобки и скажите правильно).

Дзесяць (раз) мер і то ня вер.
Мінула (четверть) стагодзьдзя.
Прайшла (третъ) веку.
Мы на парозе (третьего) тысячагодзьдзя.
(Бесчисленные) паданьні старажытных муроў.
Хвілін праз (несколько) пачнецца нарада.
На ганку стаяць (трое) незнаёмых хлапцоў.
Маладзёвы часапіс выходзіць (дважды) на месяц.
Дзед цьвічыць (обоих) сваіх унукаў.
(Обе) дзяўчыны прывіталіся з настаўнікам.
Падніміце (обе) рукі ўгару.
Наш дом стаіць на скрыжаваньні (две) вуліцаў.

10. Замест кропак пастаўце словы з значэньнем колькасна-няпэўных лічэбнікаў, якія найбольш падыходзяць па сэнсу (Вместо точек поставьте слова со значением неопределенных числительных, которые более подходят по смыслу).

безьліч	На ганку ... хлапцоў.
многа	Сьветлых азёраў тут ...
а	... разоў зьмянялася іхняя назва.
шмат	У гэтым лесе грыбоў ... грыбоў.
процьма	... народу ў чарзе.
	Усе дамы на ... паверхаў.
	Мала даць брыдка, а ... шкода.
	На іхнай вуліцы ... дрэваў.

Лад мовы

В разговорной речи числительные широкоупотребительны при ответе на вопросы:

Каторага чысла? (Которого числа?)	адзіна^ццатага (Р.) жніўня (одиннадцатого августа), Адзіна^ццатае (Н.) жніўня, сьпякота. (Одиннадцатое августа, жара.) — здесь числительное стоит в именительном падеже, потому что употреблено в самостоятельном предложении
---	--

Каторая гадзіна? Колькі часу? (Который час? Сколько времени?)	роўна гадзіна (ровно час), дзве гадзіны (два часа), пяць гадзін (пять часов)
Калі? (Когда?)	спаткаемся а сёмай гадзіне (встретимся в седьмом часу), вярнуся сёння (сегодня), патэлефаную заўтра (завтра), перадам паслязаўтра (послезавтра), прыеду ў нядзелю (в воскресенье)
Колькі? (Сколько?)	для обозначения количества могут использоваться: удвая, утрая, двойчы, тройчы, удвух (для м.р.), удзвюх (для ж.р.), удваіх, утраіх (для лиц разного пола, детей), утрох
Дзе? (Где?)	для указания расстояния числительное употребляется с предлогом за : спыніліся за чатырнаццаць кілямэтраў ад гораду (остановились в четырнадцати километрах от города)

Каторы дзень тыдня

(Какой день недели)

Каторы сёння дзень?

(Какой сегодня день?)

Калі вернешся?

(Когда вернёшься?)

Сёння	Вярнуся
панядзелак (м.р.) — першы дзень тыдня	у панядзелак
аўторак (м.р.) — другі дзень тыдня	у аўторак
серада (ж.р.) — трэйці дзень тыдня	у сераду
чацьвер (м.р.) — чацьверты дзень тыдня	у чацьвер
пятніца (ж.р.) — пяты дзень тыдня	у пятніцу
субота (ж.р.) — шосты дзень тыдня	у суботу
нядзеля (ж.р.) — сёмы дзень тыдня	у нядзелю

Па-беларуску кажуць так

Прыйду рана

на золаку / золакам (на досьвітку)

чуць сьвет

раніцай (ураньні)

да палудня

папаўдні (апоўдні, у поўдзень)

па абедзе

пасля паўдня

удзень

падвечар (надвечар, увечары)

шарай гадзінай

вечарам

у поўнач (апоўначы)

уночы (уначы)

Сьвітаньне

Раніца

Прыду рана

на рассвете

чуть свет

утром

до обеда

в полдень

в обед

после обеда

днём

к вечеру (вечером)

под вечер

вечером

в полночь

ночью

Рассвет

Утро

Поўдзень
Дзень
Вечар
Ноч
Першая палова дня
Другая палова дня
У панядзелкі й пятніцы / панядзелкамі й пятніцамі
Проці панядзелку
Гэтымі днямі
Іншым часам
Апошнім часам
Днямі й начаі

Полдень
День
Вечер
Ночь
Первая половина дня
Вторая половина дня
По понедельникам и пятницам
Накануне понедельника
На днях
В иное время
В последнее время
День и ночь

Ясь распавядае

Уява аднаго майго дня будзе гэткай.

Раніца. Палова на сёмую. Прачынаюся. Я нейкі сонны, пазяхаю. Бяру халодны душ. Мыюся. Галюся. Апранаюся. Сьнедаю. Дзякую Богу, што ёсьць гэты дзень. Каля васьмі выходжу з дому. На працу іду пехатой. Згадваю, якія сёньня я маю развязаць пытаньні.

Сёньня ў мяне працы а працы. У адзінаццаць гадзінаў сустракаюся з гандлёвым партнёрам з Польшчы. Гутарка зойме, пэўна, з гадзіну часу. Потым зноў некалькі сустрэчаў. Ня ведаю нават, калі патраплю папалуднаваць.

...Тры гадзіны дня. Я ў віры сваіх клопатаў. Перамовы, званкі, тэлефон. Гэта зрабіць зараз жа, тое не забыцца. Тут узважыць, там абмеркаваць...

І яшчэ раз, ужо на выходзе дня, адчыняю свой электронны нататнік: «Зайсьці ў садок па дзіця». Ну, вось, сёньня мне давядзецца быць яшчэ й за выхаваўцу. Але ж дарэмна мне гэта даручаюць. Я спраўджаю ўсе Юзевы жадункі. Гэтак можна й расьпесьціць дзіця.

Добрую гадзіну мы зь ім шпацыруем. Па дарозе Юзя апаноўвае мяне пытаньнямі: «А што тое, а што гэна, а ці пойдзем, а ці купіш, а чаму, а навошта?» Безьліч пытаньняў.

Урэшце, а восьмай гадзіне, мы дома. Вячэраем. На гузік тэлевізара не націскаю. Там сёньня няма добрай праграмы. Ды й няма калі. Мой пляменьнік любіць пагаманіць. А ўжо казкі гатовы слухаць да самога сьвітаньня. Памяць мае незвычайную. Ніводную драбніцу не дае прапусьціць. Ды яшчэ й загадае голас зьмяніць, калі там прамаўляе якісь персанаж кшталту мядзвёдка.

Практыкуйцеся

11. Якое пытаньне папярэднічала адказу? (Какой вопрос предшествовал ответу?)

- .....? Палова на сёмую.
- .....? Каля васьмі гадзінаў выходжу з дому.
- .....? На працу іду пехатой.
- .....? Сустракаюся з партнёрам з Польшчы.

.....? Пэўна, з гадзіну часу.
.....? «Зайсьці ў садок па дзіця».
.....? Давядзецца быць яшчэ й за выхаваўцу.
.....? Завуць Юзя.
.....? Шпацыруем добрую гадзіну.
.....? А восьмай гадзіне мы дома.
.....? Да самога сьвітаньня.
.....? Загадае голас зьмяніць.

12. Перакажыце тэкст (Перескажите текст).

13. Раскажыце пра свой дзень (Расскажите о своём режиме дня).

14. Прачытайце. Пастаўце пытаньні да тэксту і адкажыце на іх (Прочитайте. Поставьте вопросы к тексту и ответьте на них).

— Алё?
— Алё! Гэта Кастусь.
— А, братка ты мой, дзень добры! Дзе ты, Костусь?
— Я тутак, у Менску. Тэлефаную з Паўлюковай кватэры.
— Калі прыйдзеш да нас?
— Сёньня няма калі. Моцна заняты. Ведаеш, учора я быў на выставе. Запознаўся з адным цікавым чалавекам. Ён прыехаў з Ангельшчыны. Гэта ня першая яго паездка ў Менск. Тут жывуць сябры, і ён штогод прыяжджае да іх улетку... Прабач, я мушу перапыніць гутарку, бо мяне ўжо клічуць. Заўтра пасья палудня прыйду да вас.
— Дык мы чакаем цябе. Чуеш?
— Добра. Дзякуй.
— Да сустрэчы!
— Пакуль!

15. Скажыце па-беларуску (Скажите по-беларуски).

- а)** — Из белорусских озёр самое большое Нарочь.
— Какая его длина?
— Наверно, километров десять или больше.
- б)** — Который час?
— Уже седьмой час.
- в)** — Отец дома?
— Дома.
— Позови его.
— Папа занят, он в гараже.
— А когда он освободится?
— Через час-два.
- г)** — Он пожилой?
— Нет, ему лет под тридцать.
- д)** — Где вы будете на Новый год?
— Праздновать будем своей семьёй, втроем.

Кароткія і простыя размовы (чытайце ўголас)

— Як знайсці ваш дом?
— Вельмі проста. Як выйдзеш з мэтро, на пачатку вуліцы Сьвіслацкай ўбачыш два новыя дамы. Мінуйшы іх, збоч крыху ўправа й адразу ўбачыш шматпаверхавы дом з вялікім рэкламовым плякатам. Гэта й будзе мой дом.
— Чакай, чакай, я зараз запішу.
— Пішы: вуліца Сьвіслацкая, дом нумар 4, пад'езд 3, паверх 7, кватэра 60.

— Как найти ваш дом?
— Очень просто. Как выйдешь из метро, вначале улицы Свислочской увидишь два новых дома. Как пройдешь их, поверни немного вправо и сразу же увидишь многоэтажный дом с большим рекламным плакатом. Это и будет мой дом.
— Подожди, подожди, я сейчас запишу.
— Пиши: улица Свислочская, дом номер 4, подъезд 3, этаж 7, квартира 60.

— Добры дзень! Кампанія «Чмель». Слухаю вас.
— Дабрыдзень! Нас зацікавіла ваша прадукцыя, маем намер купіць. Хацелі б сёньня пад'ехаць і заключыць дамову.
— Калі ласка, прыяжджайце. Мы працуем ад 9 да 18 гадзіны.

— Здравствуйте! Компания «Чмель». Слушаю вас.
— Добрый день! Нас заинтересовала ваша продукция, собираемся купить. Хотели б сегодня подъехать и заключить договор.
— Пожалуйста, приезжайте. Мы работаем с 9 до 18 часов.

— Ты ўжо ўсё склаў? Нічога не забыўся?
— Усё, глядзі во, 3 валізкі наладаваў.
— А калі йдзе твой аўтобус?
— У 19.
— Ну, дык трэба ўжо выходзіць. Засталося 45 хвілінаў. Давай памагу.

— Ты уже всё сложил? Ничего не забыл?
— Всё, смотри, 3 сумки напакоевал.
— А когда идёт твой автобус?
— В 19.
— Ну, так нужно уже выходить. Осталось 45 минут. Давай помогу.

— У Бе/расьці, можа, зойдзеш да сваякоў?
— Нама ла затрымаюся. Але, калі выпадзе якая хвіліна, забягуся.
— А калі ты вернешся?
— У першых днёх наступнага тыдня.
— Ну, бывай. Добрай дарогі!
— Бывай здароў.

— В Бресте, может, зайдёшь к родственникам?
— Ненадолго задержусь. Но, если будет свободная минутка, забегу.
— А когда ты вернёшься?
— В первых днях следующей недели.
— Ну, пока. Счастливого пути!
— Будь здоров.

— У нядзелю паеду на рыбу ў Каралёўку. Ці бачыў ты хоць раз гэны векавы лес?
— Летась я двойчы быў там. Вельмі прыгожы куточак.
— Вось дзе мейсца для курорту!

— В воскресенье поеду рыбачить в Королёвку. Видел ли ты хоть раз тот вековой лес?
— Прошлым летом я дважды был там. Очень красивый уголок.
— Вот где место для курорта!

<p>— Ці спадабаўся табе гэты фільм?</p> <p>— Ты маеш на ўвазе маё глядацкае ўражаньне? Няма яго. Лічы, што я змарнаваў паўтары гадзіны.</p>	<p>— Понравіўся ли тебе этот фильм?</p> <p>— Ты имеешь в виду мое зрительское впечатление? Нет его. Считаю, что я потерял полтора часа.</p>
<p>— Я гляджу, у цябе сёння часу няма й на палудзень.</p> <p>— Партнёры ж прыходзілі...</p> <p>— Ну як там наш сумесны праект?</p> <p>— Ужо гатоў праект дамовы. Во, паглядзі. Яшчэ трэба паказаць юрыстаму, што ён скажа.</p> <p>— На маю думку, пункт пра аўтарскія правы трэба даць асобна.</p> <p>— У 3 гадзіны юрысты будзе ў мяне, прыходзь і ты, разам парадзімся.</p>	<p>— Я смотрю тебе сегодня некогда и пообедать.</p> <p>— Да партнёры приходили...</p> <p>— Ну как там наш совместный проект?</p> <p>— Уже готов проект договора. Вот посмотри. Ещё нужно показать юристу, что он скажет.</p> <p>— По-моему, пункт про авторские права нужно дать отдельно.</p> <p>— В 3 часа юрист будет у меня, приходи и ты, вместе посоветуемся.</p>
<p>— Ці пойдзеш з намі ў басэйн?</p> <p>— Зьнябыўся я, паўдня хадзіў па крамах. Які мне цяпер басэйн?</p> <p>— Ну ўжо харчоў, пэўна, на тыдзень набраў!</p> <p>— У мяне сьвет работы. Калі мне бегаць па крамах сярод тыдня?</p>	<p>— Пойдёшь с нами в бассейн?</p> <p>— Устал я, полдня ходил по магазинам. Куда мне теперь в бассейн?</p> <p>— Ну еды, наверное, уже на неделю набрал!</p> <p>— У меня море работы. Когда мне бегать по магазинам среди недели?</p>
<p>— Лета на дварэ. Калі ўжо ты, браце, пойдзеш у вадпачынак?</p> <p>— Ды вось, зьбіраўся з пачатку гэтага тыдня, а тут на табе — непаладкі з прыборам, трэба ехаць у камандзіроўку!</p> <p>— Не заўсёды бывае так, як хочаш. Мяркуеш зрабіць адно, здараецца іншае.</p> <p>— Жыцьцё ёсьць жыцьцё. Яно накідае нам свае прапановы.</p>	<p>— Лето на дворе. Когда ты, старик, уже в отпуск пойдёшь?</p> <p>— Да вот, собирался в начале этой недели, а тут на тебе — неполадки с прибором, нужно ехать в командировку!</p> <p>— Не всегда бывает так, как хочешь.</p> <p>Предполагаешь сделать одно, случается другое.</p> <p>— Жизнь есть жизнь. Она определяет нам своё.</p>

Майстры слова гавораць

Наваградск — першая сталіца Вялікага Княства Літоўскага
(тэкст пададзены з захаваньнем аўтарскага правапісу)

Наваградск, вельмі стары беларускі горад, быў сядзібаю вялікага князя Міндоўга.

У палавіне трынаццатага стагодзьдзя (у 1242 годзе) князь Міндоўг спыніў татарскія войскі ў ваколіцы Ліды, а сем гадоў па тым разьбіў іх у бітве пад Койданавам. Татары адступілі далёка на ўсход, пакідаючы Міндоўгу вялікую здабычу ды славу пераможца. Ягоную найвышэйшую ўладу

прызналі тады ўсе іншыя князі, і Міндоўг пачаў тварыць новы дзяржаўны цэнтр у Наваградку, загадзя забяспечыўшы яму абарону ад усялякіх варожых нападаў.

Вялікі князь Міндоўг пашыраў сваю ўладу ня толькі на землі беларускія, але й Жамойць, цяперашнюю Лятуву, ды стаўся такі моцны й слаўны, што ў 1253 годзе на замку ў Наваградку быў каранаваны на караля.

З сталічнага Наваградка разам зь дзяржаўнай уладай пашырылася на ўсе іншыя землі, што цяпер завуцца беларускімі, і ймя прынаваградзкае зямлі, а звалася яна Літва. Ад таго часу наш край праз больш, як паўтысяча гадоў зваўся Літвой, дзяржава — Вялікім Княствам Літоўскім, а нашыя прашчुरы — Ліцьвінамі. Гэтак звалі наш край і іншыя народы ды іхныя гісторыкі.

У Вялікае Княства Літоўскае ўваходзіла як ягоная правінцыя і сянняяшняя Лятува, толькі тады яна звалася Жамойць або Жмудзь.

Жамойці не падабалася падлягаць Ліцьвіном, ужываць іхнюю мову, бо літоўская мова была ўрадавай на ўсёй тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, у ёй толькі пісаліся правы й кнігі, і Жамойць ціраз прабавала адарвацца ад Літвы. Першыя паўстаньні яна ўзьнімала яшчэ за жыццём Міндоўга. У змаганьні з Жамойцямі у 1263 годзе быў падступам забіты і сам кароль Міндоўг.

Наваградка жа быў сталіцаю да 1323 году, калі вялікі князь Гедымін сталіцай Вялікага Княства Літоўскага зрабіў Вільню, пазьнейшую ягоную сталую сталіцу.

(Валентына Пашкевіч)